

Vprašanje 40. Kje in po kaki ceni je dobiti ukoreninjenih ameriških trt? (J. V. v K.)

Odgovor: Ker je Vaš kraj še brez trtne uši, smete dobiti ameriških trt le iz neokuženih krajev, na pr. od dr. Geršaka v Ormoži na Štajarskem. Cen ne vemo. Berite tudi odgovor na 35. vprašanje.

Vprašanje 41. in 42. Od Š. K. v M. na P. in od Fr. H. v S. smo dobili vprašanje, kakšna travna semena naj sejeta na njive, katere hočeta izpremeniti v travnike in kje dobita takih semen. — Obema bodi tu

odgovor, da smo poskrbeli, da dobodeta o tej reči pismeno obširnejši odgovor.

Vprašanje 43. Kaj je vzrok, da se junica ne oplemeni, če tudi je uže večkrat bila pri biku? (T. S. v K. na Koroškem.)

Odgovor: Pred vsem moramo razločevati, ali se junica sploh ne goni, ali pa se goni, a se ne ubreji. Ako se junica sploh ne goni, utegnejo biti razni vzroki, na pr. prirojena jalovost, od katere ni nobene pomoči. dalje tudi pretečna krma, vsled katere se žival preodebeli, spolovila se zalóje in ne delujejo. Ker je pa Vaša junica uže bila pri biku, zato se je gotovo gonila, a se ni ubrejila. Tudi tu je lahko veliko vzrokov. Da se taka junica ubreji, priporočajo, predno se oplemeni, puščati ji kri, prepeljavati jo toliko časa, da se utruji, dajati jej po $\frac{1}{3}$ $\frac{h}{g}$ škroba (šterke) po trikrat na dan, predno pride k biku i. dr. Priporočajo tudi, da jo plemenita dva bika en pot po vrsti. V obče Vam pa priporočamo obrniti se do katerega živinozdravnika, da se o vseh vzrokih natanko pouči in potem svoje mnenje izreče.

Vprašanje 44. Imam žrebe, s katerim ne vem kako bi ravnal glede snaženja, ker tukajšnji konjerejci trdijo, da ni dobro žrebeta pred poldrugim letom s česalom (štrigljem) snažiti, ker se od tega uleni. Kaj je Vaše mnenje? (Fr. J. na V.)

Odgovor: Da bi žrebe zaradi prezgodnjega česanja (štrigljanja) postala lena, ni res, res je pa, da postanejo zarad tega hudobna in da koža, oziroma polt, postane preobčutljiva in dovzetna za razne bolezni. Češejo naj se le izjemoma kaki navadni konji, in to le, da se blato ž njih opraska, drugače pa nikdar ne, ampak čedijo naj se le s ščetjo (krtačo). Dobro ščet pa smete brez skrbi rabiti pri žrebetih, seveda kolikor je prav, ker preveč tudi ni dobro. Vsekakor je pa prav mlada žrebeta najbolje rahlo drgniti z mehko slamo, potem pa jim kožo zbrisati s cunjjo. Plemenitih in občutljivih konj sploh ne snažijo z česalom in ščetjo, ampak le z mehko slamo, s cunjjo in z rokovicjo, spleteno iz žime.

Vprašanje 45. Rad bi napeljal vodo iz našega potoka na svoj dom, t. j. kakih 80 m daleč. Potok in moj dom sta prav na ravnem, vodo pa hočem na vsak način v hišo dobiti. Kako naj postopam, in kedo mi more to narediti? (I. K. v H.)

Odgovor: Ako ima potok toliko moči, da more vsaj kako majhno kolo gnati, lahko se voda napelje po ceveh s sesalko, katera je vzdiga in ob enem kvišku tlači. Weilove sesalke na peróti potrebujejo zelo malo gonilne sile, vzdigujejo veliko vode in je z močnim pritiskom do 20 m visoko tlačijo. Ako pa potok ne more kolesa gnati, dá se pa voda vzdigniti in napeljati s hidravliškim aparatom. Celó napravo Vam morda more preskrbeti And. Druškovič v Ljubljani.

Vprašanje 46. Prezimil sem nekaj čebelnih panjev, a med njimi so se nekateri osmradili, in čebele po njih so vse poginile. Od kod ta hudi smrad, in kaj je vzrok, da so poginile čebele? (I. T. v Z.)

Odgovor: Čebele so dobile grižo, ker iz katerega koli vzroka niso mogle blata zadrževati ter se niso snažile zunaj panja. Vzrok je nepravilno prezimanje čebel, o čemur hočemo v eni prihodnjih številok podrobneje pisati.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

154.

O gradnjah termitov.

Med vsemi žužki so termiti najboljši in najveščejši graditelji. Njihova gnjezda so trojna. Ena se vzdigajo kot brežički nad zemljo, druga so pod zemljo, a tretja po drevesih.

Najznamenitejša in najpoznatejša so ona gnjezda, ki stojé kot brežički. To so najveličastnejše in najdovršenejše gradnje, ki jih žužki umejo izvajati, to so prave trdnjave, katerim se niso mogli dosta načuditi vsi potniki, ki so jih po Afriki, Aziji in Ameriki nahajali. Po zunanem so videti ta gnjezda kakor visoke kopice sena, visoka so kedaj pa kedaj po pet metrov. Trdnjavice te so narejene od zemlje. Termiti prilepljajo kosec za koscem s svojo slino, in tako pozidajo trd brežiček, da na njem more po več ljudi stati, in se čisto nič ne poškodeje. Tu in tam stoji brežiček pri brežičku, in potniki so se več potov prevarili, češ, da pridejo v zamorsko vas. Iz daleka so termitna gnjezda prav res podobna zamorskim kolibam, no iz bližine vidi človek, da so to dosta večji stani, nego jih zamorci sebi gradé. S početka je tak šiljasti brežiček komaj črevelj visok, ali kedar se družina namnoži, treba je okrog starega novih brežičkov postaviti. Pozneje se prostor med pojedinimi brežički pozida, in vsi se pokrijejo z eno skupno streho. Kedar se družina zopet namnoži, povišajo stan in pokrijejo z novo streho, in tako postaje brežiček višji in višnji. Nekateri termiti pa grade nizka gnjezda, podobna ogromnim glivam.

Znotraj so termitna gnjezda s skrivnimi svojimi hodniki in kleti podobna starim graščinam. Tu so premnoge stanice in sobe, zibuke za mladi zarod, stanovanja za delavce in vojnike. Tu se vzdigajo svodovi in mostovi, tu vodijo potje in kanali, in vse je pravilno in vešče izvedeno. Glavna stanovanja družinska so spodaj na dnu gnjezda. Tu v sredini vidimo kraljevsko dvorano, v katerej kraljujeta kralj in kraljica. Dvorana ta je kakor nizka krušna peč. Vhodi vanjo so mali, tako da samo delavci morejo prihajati vanjo, dočim matica s vvojim debelim zadkom ne more nikamor ven. Ona je v svojej palači prav zazidana, tu mora ostati do smrti. Okolo kraljevske dvorane so prostori za zarod. Malo dalje so sobe za družino, ki straži matico. Na to so stanovanja za vojnike, in naposled še cela vrsta sob in magazinov, ki so nasuti z raznovrstno hrano in gradivom. Gori proti vrhu je še ogromna dvorana, o katerej sodijo, da je za prezračevanje gnjezda.

Zelo je teža vno proučiti notranje urejenje termitnega gnjezda. Kakor hitro človek razdere en del, koj se podere cela vrsta sob in svodov, po vrhu še pritisnejo vojniki, s katerimi je težava bojevati se. „Oni vojujejo do zadnjega moža“, pripoveda Smeathman, „in odvažno branijo vsak pedalj svoje hiše. Bosonogega črnca odpodé prav često. Nikadar nismo mogli mirno pregledavati notranjosti gnjezda; dokler so nas vojniki napadali, dotle so delavci zapirali vse odprte hodnike in sobe.“ Najtežje je priti do matičinega stanovanja, ker tu je najhujša borba.

Kedar z motiko zasekaš v termitno gnjezdo, koj se na presekanem mestu pokaže vojniki, kakor da bi rad videl, kaj se je zgodilo, ali koj se tudi zgubi v gnjezdo. Znotraj pa je spravljen na roge ostalo vojno, kajti kmalu se izmota cela četa. Razjarjeni vojniki zleté doli z gnjezda in grizejo, kar zagrabi. Ako nalete na človeka, nemilo ga ogrizejo, včasih se tako zagrizejo v kožo, da jih je treba kar raztrgati. Ako je človek med tem pobegnil, vrnejo se vojniki v gnjezdo skozi prebito odprtino. Kmalu na to pa prigrmi cela množina delavcev, in vsak nosi v čeljustih mal kosce prsti, da zacelijo poškodovano mesto. Delaje brzo in v tem silnem mrgolenju vlada tak red, da nobeden nobenemu ni na potu. Dokler se stan popravlja, dotlej so vojniki znotraj v gnjezdu, a samo nekateri hodijo zunaj med delavci. No tudi le-ti nič ne delajo. Ako bi med delom z novega zamahnili z motiko na poškodovano mesto, koj bi se zgubili vsi delavci, kakor da so se v zemljo udrl, in čez malo časa se pokažejo zopet vojniki. Ako ne dobé neprijatelja, umaknejo se nazaj, in koj na to se pokažejo zopet delavci z novim gradivom, da nadaljujejo započeto delo. In ta prizor bi se nam toliko potov ponovil, kolikor potov bi hoteli. Smeathman trdi, da pri tem nikdar ni videl, da bi se vojniki dela dotaknili.

Imamo termitov, zlasti v južnej Ameriki, kateri gradé svoja gnjezda po drevesih. Tu jih vidimo kakor velike

črne kroglice, katere merijo v premeru več ko po metru. Radi boje in oblike prisposodablja potniki ta gnjezda zamorskim glavam. Čim je gnjezdo starejša, tim je črnejša in trje, in stara gnjezda se dado samo s sekiro razbiti. Tvarina, od katere gradé taka gnjezda, vrlo je nenavadna. Vsi zidovi, ki zapirajo premnoge hodnike in galerije, sobe in dvorane, zgrajeni so od termitne balege. Gnjezda ta izrastó prav iz drevesa. Prvi hodniki in stanovanja so napravljeni znotraj v samem drevesu, in kedar se družina namnoži, pokaže se gnjezdo iz drevesa in raste od časa do časa, kakor je potreba. Vojniki in delavci imajo svoja stanovanja na obodu gnjezda. Dalje proti sredi so sobe za ličinke in jajčeca, a v sredi je prostor za kraljevski par. Ako človek izreže kos gnjezda, umaknejo se delavci koj iz porušenega kosa in se skrijejo nižje v gnjezdo. Na to se pokaže četa vojnikov, ki razdražena na okolo teka in s tipali opipava razdejavno mesto. Kedar vojniki vidijo, da jim tu ni več posla, vrnejo se v gnjezdo, a samo nekateri ostanejo, da dočakajo in potem nadzirajo delavce. Tudi delavci se začno kmalu motati iz gnjezda, da počelijo poškodovano mesto. Vsak delavec opipa najpreje rob porušenega zida, potem se obrne z zadkom in položi na zid kosce svoje balege. Mnogi se potem zopet obrnejo, da opipajo in popravijo svoje delo, no večina se koj umakne, da morejo drugi blizu. Nekaterniki prinašajo tudi kosce starega podrtega zidu, pa jih postavijo in prilepijo v novi zid. Tako gré delo brzo od rok in kmalu je vsa škoda poravnana.

Nekateri termiti pa imajo svoja stanovanja pod zemljo. V južnej Ameriki je našel Fr. Müller termita, čegar podzemni stanovi so pravo mojstersko delo. V takem stanu je po dvajset do trideset nadstropij, in v vsakem je mnogo sob. Stanuje se tu prav velikaški. Ako se tako gnjezdo poškoduje, popravijo je termiti prav tako kakor smo to uže popisali. Tudi v Afriki imamo termitov, kateri pod zemljo živé, ali gnjezd jim niso mogli še oslediti, da si je njihove podzemne hodnike lahko dobiti.

Vsa termitna gnjezda pokazujejo, da so termiti večji in razboriti graditelji, no največjo večino pokazujejo v gradnji svojih potov. Vsi njihovi potje so skriti in obzidani. „Kamorkoli gredó termiti,“ omenja nam Hagen, „in naj bi bilo še tako daleč, povsodi najpreje zgradé cev, debelo kot gosje pero, ki je od znotraj gladka. Divno je gledati, kako jim delo brzo gré od rok. V nepreglednej vrsti dohaja delavec za delavcem s koscem zemlje, da ga na priložnem mestu prilepi. Vsi, ki so motrili to delo, priznavajo, kako te cevi brzo rastó. Forskal pripoveda, kako so termiti v Egiptu v enej noči izdelali cev daljšo od treh metrov.“ Nekateri termiti obzidajo biline, ki jih hočejo pojesti. Po peskovitih krajih afriških se nahajajo neštnevilne trde in okamenjene cevi, katere so nekđaj termiti zgradili. Danes ni po teh krajih bilin, zato tudi ni termitov.

(Dalje prihodnjič.)